

TÓM TẮT VĂN BẢN THUYẾT MINH

KẾT QUẢ CẦN ĐẠT

- *Hiểu yêu cầu tóm tắt một văn bản thuyết minh.*
- *Bước đầu biết cách tóm tắt văn bản thuyết minh.*

1. Yêu cầu của việc tóm tắt văn bản thuyết minh

Trong đời sống, chúng ta thường đọc các văn bản thuyết minh (ví dụ : bài khái quát, phần *Tiểu dẫn* trong sách giáo khoa, bài giới thiệu cuốn sách, một phương pháp

hoặc danh lam thắng cảnh,...). Để nắm chắc nội dung các văn bản ấy và để dễ nhớ hoặc để tiện sử dụng chúng, người ta thường tiến hành tóm tắt với một dung lượng thích hợp.

Yêu cầu của việc tóm tắt văn bản thuyết minh là phải viết ngắn gọn, trình bày chính xác những ý chính của văn bản được tóm tắt. Tóm tắt phải trung thành với nguyên bản. Nếu không nắm vững ý chính sẽ dẫn đến tóm tắt tùy tiện, làm sai lệch ý nguyên bản hoặc lấy ý phụ làm ý chính, hoặc trình bày ý chính không đầy đủ, làm cho văn bản tóm tắt không phản ánh đúng tinh thần của nguyên bản.

2. Cách tóm tắt một văn bản thuyết minh

Muốn làm văn bản tóm tắt, trước hết phải đọc kỹ văn bản cần tóm tắt, phân biệt được ý chính và ý phụ, ghi lại các ý chính (ý thể hiện nội dung cơ bản của văn bản). Trong trường hợp văn bản là cuốn sách hoặc bài viết có các chương, mục thì tên chương, mục thường thể hiện vấn đề được trình bày. Nhưng có khi tên chương, mục chưa phải là ý chính. Cần phải đọc kỹ, phát hiện ý chính trong các chương, mục ấy để tóm tắt.

Để làm nổi bật ý chính, cần ghi lại câu mang ý chính, lược bỏ lời đưa đẩy, lời giải thích, ý liên tưởng, bỏ các ví dụ, bỏ các sự việc được liệt kê,...

Sau khi nắm bắt được ý chính, người tóm tắt cần trình bày lại bằng lời của mình, trong đó chú ý giữ lại những từ, những câu then chốt, tiêu biểu cho nội dung của văn bản được tóm tắt.

LUYỆN TẬP

1. Đọc văn bản sau và thực hành tóm tắt theo hướng dẫn ở dưới :

TRI THỨC VỀ VĂN HOÁ

"Sự hiểu biết về vũ trụ mênh mông, huyền bí luôn luôn là khát vọng cháy bỏng của con người. Ta là ai ? Ta từ đâu tới và sẽ đi về đâu ? Đâu là điểm tựa của đức tin duy trì sự trường tồn của nhân loại ? Những câu hỏi huyết mạch muôn thuở ấy đã thôi thúc con người tìm hiểu nguồn gốc của vũ trụ, của vật chất, của không gian và thời gian. Và chính những quan niệm (hay là sự hiểu biết) ấy là nguồn gốc của mọi nền văn minh và văn hoá.

Trong suốt hơn năm chục vạn năm lịch sử của mình, loài người mới chỉ có hai lần may mắn được chứng kiến những thay đổi có tính cách mạng trong những quan niệm đó. Lần thứ nhất do nhà thiên văn học Ba Lan kiệt xuất, Cò-péc-ních (1473 - 1543), mở đầu bằng một kết luận khoa học bác bỏ quan điểm "Trái đất là trung tâm vũ trụ". Kết luận ấy đã xé tan bức màn đen của đêm dài trung cổ, đưa loài người sang thời kì Phục hưng. Đó chính là cuộc cách mạng khoa học lần thứ nhất với sự hình thành và phát triển vật lí – thiên văn cổ điển do công lao sáng tạo của nhiều thế hệ các nhà khoa học, mà tiêu biểu là Kép-ơ (Ba Lan), Ga-li-lê (Ý) và Niu--ton (Anh).

Anh-xtanh là người đột phá trong cuộc cách mạng khoa học lần thứ hai, đúng vào lúc khoa học cổ điển tưởng chừng như sắp có thể hoàn chỉnh sự mò tả toàn bộ vũ trụ bằng giả thuyết chất ête (ether) tràn ngập không gian. Với trí tưởng tượng siêu đẳng và trực giác bẩm sinh, Anh-xtanh đã làm đổ vỡ nền móng của khoa học cổ điển bằng lập luận khoa học xác đáng, phủ nhận sự tồn tại của chất ête, và do đó phủ nhận luôn cả hai cái tuyệt đối của khoa học cổ điển (không gian tuyệt đối và thời gian tuyệt đối) bằng *Thuyết tương đối* bất hủ của mình. Lúc đó, cả thế giới triết học lẫn khoa học đã chao đảo như có ai đó (hẳn là Anh-xtanh rồi !) rút mạnh tấm thảm dưới chân mình. Cùng với *Thuyết lượng tử* mà Anh-xtanh cũng đóng góp một phần không nhỏ, *Thuyết tương đối* của riêng Anh-xtanh là phiến đá tảng của nền khoa học và công nghệ hiện đại – một trong vài ba nét đặc trưng quan trọng nhất của thế kỉ XX. Vì thế, Anh-xtanh đã được cộng đồng các nhà khoa học thế giới chọn làm biểu tượng của thế kỉ vừa qua – thế kỉ của khoa học và công nghệ...".

(Theo Chu Hào, tạp chí *Tia sáng*, 4 - 2000)

- a) Tìm và ghi lại những câu thể hiện rõ ý chính của bài.
- b) Diễn đạt các ý chính thành văn bản tóm tắt.
- c) Kiểm tra xem văn bản tóm tắt có phản ánh chính xác nội dung chủ yếu của nguyên bản không.

2. Tóm tắt phần *Tiểu dẫn* của bài *Phú sông Bạch Đằng*.